

SOSYAL BİLGİLER DERSİNE İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ VE ÖĞRENCİLERİN BU DERSE YÖNELİK TUTUMLARI

Yard. Doç. Dr. Neşe ÖZKAL

Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

Arş. Gör. Dr. Arzu GÜNGÖR

Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

Arş. Gör. Duygu ÇETİNGÖZ

Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

Bu araştırmanın amacı ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarını ve sınıf öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin görüşlerini incelemektir. Araştırmaya İzmir ilinde yer alan ilköğretim okullarından 1055 öğrenci (488 kız, 567 erkek) ve 148 sınıf öğretmeni (89 kadın, 59 erkek) katılmıştır. Araştırma verileri Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği (STÖ) ve Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Öğretmen Görüşleri Ölçeği (SÖGÖ) ile toplanmıştır. Araştırmanın verilerinin çözümlenmesinde Aritmetik ortalama, Yüzde, Standart sapma, t-Testi, Varyans Analizi ve Scheffé Testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin genel olarak olumlu tutuma sahip oldukları, kız öğrencilerin erkeklere göre, devlet okullarında öğrenim gören öğrencilerin özel okullarda öğrenim görenlere göre daha olumlu tutumlara sahip oldukları belirlenmiştir. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik görüşlerinin genel olarak olumlu olduğu; cinsiyetlerine göre farklılık göstermediği, 1 ile 10 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin daha olumsuz görüşlere sahip oldukları belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: sosyal bilgiler, tutum ve öğretmen görüşleri

TEACHERS' IDEAS ABOUT THE SOCIAL STUDIES COURSE AND STUDENTS' ATTITUDES TOWARDS THE COURSE

Neşe ÖZKAL, Asst. Prof.

Dokuz Eylül University, Faculty of Education

Arzu GÜNGÖR, Asst. Ph.D.

Dokuz Eylül University, Faculty of Education

Duygu ÇETİNGÖZ, Asst.

Dokuz Eylül University, Faculty of Education

The purpose of this research is to determine the attitudes of fourth and fifth graders' attitudes towards the social studies course and the opinions of teachers towards the course. 1055 students (488 girls and 567 boys) attending the primary schools in the province of İzmir participated in the research. Data were collected via the Scale for Attitudes Towards the Social Studies Course and the Scale for the Ideas of Teachers' Opinions About The Social Studies Course. The statistical techniques Percentage, Standard Deviation, t-test, Analysis of Variance and Scheffé Test were used to analyze the data. The research has discerned that students have positive attitudes towards the Social Studies course in general, that girls have more positive attitudes than boys do, and that the students in public schools have more positive attitudes than those in private schools do. According to the results of the analyses, the teachers have positive attitudes towards the Social Studies Course in general, their attitudes do not vary significantly in terms of gender, and the teachers with an experience of 1-10 years have comparatively more negative attitudes.

Keywords: social studies, attitudes, teachers' opinions.

Derslere yönelik duyuşsal davranışlar bilişsel davranışlar kadar önemlidir. Duyuşsal davranışlar öğrencilerin tutumlarını, değerlerini, güdülerini vb. kapsar. Öğrencilerin derslere yönelik tutumları duyuşsal davranışlar arasında en çok ilgi gören konulardan biridir. Bu ilginin kaynağı tutumla akademik başarı arasındaki olumlu ilişkililerdir. Öğrencinin derslere yönelik tutumlarının olumlu olması onun başarısını arttıracaktır. Bloom, okuldaki öğrenmelerinin %25'inin öğrencinin duyuşsal özellikleriyle açıklanabileceğini, öğrencilerin öğrenebilmesi için öğrenilecek bilgiye açık olması ve o bilgiyi öğrenmek için istek duyması gerektiğini belirtmiştir. Duyuşsal faktörlerin hem başarı üzerindeki etkileri, hem de Sosyal Bilgiler dersinin öğrencilerde belli tutum ve değerleri geliştirmesi açısından Sosyal Bilgiler dersi de öğrenci tutumlarının tanımlanmaya ve ölçülmeye çalışıldığı dersler arasında yer almaktadır (Açıkgöz, 1992; Bloom, 1995; Grant ve VanSledright, 2001).

İlköğretim programının bütün amacı öğrencileri iyi bir dünya ve ülke vatandaşı haline getirmektir. Bu amacı gerçekleştirebilmek için ilköğretim okullarında öğrencilere toplum içindeki rollerini benimsetmek, toplumsal yaşama uyum sağlamak ve onlarla uyumlu bir biçimde yaşamak için gerekli olan bilgiler ve beceriler kazandırılmaya çalışılmaktadır. İşte bu bilgi ve becerilerin önemli bir kısmı ilköğretim okullarında okutulan Sosyal Bilgiler dersi yoluyla kazandırılmaya çalışılmaktadır (Erden, 1996; Sönmez, 1996). Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik olumlu tutum geliştirmeleri onların akademik başarılarını arttıracaktır. Ayrıca demokratik bir dünyaya katılımcılar sağlamayı hedefleyen Sosyal Bilgiler eğitiminin işlevinin daha kalıcı bir biçimde gerçekleşmesini sağlayacaktır.

Yapılan araştırmalar öğrencilerin Sosyal Bilgiler derslerine yönelik tutumlarının cinsiyet, öğrenim düzeyi, öğretmen tutumları derste kullanılan yöntem ve tekniklerle ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Araştırmalar ilköğretim öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarının olumlu olduğunu (Moroz ve Baker, 1997; Öztürk ve Oltuoğlu, 2003), ancak öğrenim düzeyleri ilerledikçe öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarının düştüğünü göstermektedir. Öğrenim düzeyi ilerledikçe gençlerin çoğu Sosyal Bilgiler dersini sıkıcı, ağır ve gerçek yaşamla ilişkili olmadığını ve gelecekteki kariyerleri için Sosyal Bilgiler dersini ilgisiz bulduklarını belirtmektedirler. Fernandez, Massey ve Dombush 9. ve 12. sınıf öğrencilerinin Matematik, İngilizce gibi diğer konu alanlarıyla karşılaştırıldığında, Sosyal Bilgiler dersini en son sırada tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Alanyazında yer alan diğer araştırma bulguları da benzer

sonuçlar göstermektedir (Massey ve Dambush'dan aktaran Chlodo ve Byford, 2004; Welton ve Mallan, 1999).

Alanyazında Sosyal Bilgilere yönelik tutum ile cinsiyet arasındaki ilişkilerin ele alındığı araştırmalarda ise farklı bulgulara ulaşılmıştır. Örneğin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutum ile cinsiyet arasında hem anlamlı farklılıkların olduğu hem de anlamlı farklılıkların olmadığı araştırmalara rastlanmıştır (Booth 1983; Corbin, 1997).

Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersini en az tercih etme nedenlerinden birisi de öğretmenlerin sınıfta kullandıkları yöntemlerdir. Hendrix (1998)'in Shaughnessy ve Holddyna'dan aktardığına göre öğretmenler Sosyal Bilgiler derslerinde yeni materyaller yerine daha çok ders kitabı kullanmakta, ayrıca anlatım ve tekrara dayalı bir öğretim yapmakta, belli bilgilerin kazanılmasına önem vermektedirler. Ülkemizde de Sosyal Bilgiler derslerinde daha çok düz anlatım yöntemi kullanılmakta, yineleme yapılmakta ve ders kitaplarının kullanımına yoğun bir biçimde yer verilmektedir. (Arslan, 2000; Barth ve Demirtaş, 1996; Kılıç, 1996; Paykoç, 1998; Yazıcı, 2001).

Öğretmenlerin derste kullandıkları yöntemlerin yanı sıra kuşkusuz öğretmenin Sosyal Bilgiler dersine yönelik görüşleri de öğrencilerin tutumlarını etkileyen önemli bir değişkendir. Yapılan araştırmalar öğretmenlerin Sosyal Bilgiler derslerine yönelik tutumlarının düşük olduğunu göstermektedir. Öğretmenin derse yönelik görüşleri de tutumlarının bir bölümünü oluşturmaktadır. Öğretmenlerin olumsuz tutumlarının nedenleri ile öğrencilerin ileri sürdükleri nedenler birbirine benzemektedir. Öğretmenlerin de kendi öğrencilik yıllarından hareketle bu yargılara vardıkları düşünülmektedir (Hawkins'den aktaran Doğanay, 2003; Öztürk ve Oltuoğlu, 2003; Schug ve diğerleri, Aktaran: Welton ve Mallan, 1999).

İlköğretim öğretmenleri Sosyal Bilgiler ders kitaplarının (resim, şekil, içerik, hazırlık ve değerlendirme sorularının) bazı sorunlar taşıdığını belirtmektedirler (Seven, 2001). Ayrıca öğretmenler programın uygulanmasında güçlükler olduğunu ve mevcut Sosyal Bilgiler programının ihtiyaçlara yeterince uygunluk göstermediği ve programın yeni anlayış ve yaklaşımlara uygun olarak yeniden düzenlenmesi gerekliliğini belirtmektedirler (Akar, 2001; Pirinçdane, 1997).

neşe özkal - arzu güngör - duygu çetingöz

Sosyal Bilgiler programının öğretmenlerden yeterli desteği bulamaması uygulamada güçlükler yaratacaktır. Tüm bunlar da öğrencilerin derse yönelik tutumlarını etkileyecektir. Bu nedenle bu araştırmada öğretmenlerin derse yönelik görüşleri ve öğrencilerin derse yönelik tutumları birlikte ele alınmıştır.

Araştırmanın Amacı: Bu araştırmanın amacı ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarını, bu tutumların öğrencilerin cinsiyetleri ile okul türleri arasındaki ilişkilerini, sınıf öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin görüşlerini ve bu görüşlerin öğretmenlerin cinsiyetleri ile kıdemleri arasındaki ilişkileri incelemektir.

YÖNTEM

Araştırmanın evreni, İzmir Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde kalan onbeş ilköğretim okulunun 4. ve 5. sınıf öğrencisinden ve öğretmeninden oluşmaktadır. Evrenin büyük olmasından dolayı evrenden random örnekleme yöntemi ile belirlenen okullardan rasgele seçilen 1055 öğrenci (488 kız, 567 erkek) ve 148 sınıf öğretmeni (89 kadın, 59 erkek) katılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri öğrencilere uygulanan "Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği" ve öğretmenlere uygulanan "Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Öğretmen Görüşleri Ölçeği" ile toplanmıştır.

Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği

Bu ölçek Özkal (2000) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 3'lü Likert tipi 31 maddedir. Ölçekteki maddeler dört faktörden oluşmaktadır. Yapılan Güvenirlik Çözümlemesi sonucunda faktörlerin oluşturduğu alt ölçeklerin Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayıları Hoşlanma için 0,83, Katılma için 0,73, Duygu için 0,76 ve Çalışmayı Sürdürme ve İsteklilik için 0,79'dur. Bu ölçekten alınabilecek en yüksek puan 93, en düşük puan ise 31 olmaktadır.

Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Öğretmen Görüşleri Ölçeği

Bu ölçek Özkal, Çetingöz ve Kılıç (2004) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 5'li Likert tipi 37 maddedir. Ölçeğin Faktöriyel Geçerliliği için örneklem grubunun ölçeğe verdikleri yanıtları üzerinde uygulanan Faktör Çözümlemesi sonuçları kullanılmıştır. Buna göre Faktör Yüğü 0.40'ın üstünde olan maddeler seçilmiştir. Yalnızca seçilen 37 madde üzerinde tekrar Faktör Çözümlemesi uygulanmış ve SÖGÖ'nin tek faktörde toplandığı saptanmıştır. Ölçeğin Alpha Güvenirlik Katsayısı 0.87 olarak bulunmuştur. Bu ölçekten alınabilecek en yüksek puan 111, en düşük puan ise 37 olmaktadır.

Veri Toplama ve Analizi

Veri toplama sürecinde örnekleme giren ilköğretim okullarının 4. ve 5. sınıflarının her birinde o gün Sosyal Bilgiler ders saatinde sınıfta bulunan öğrencilerin tümüne STÖ uygulanmıştır. Örnekleme yer alan ilköğretim okullarında görev yapan ve Sosyal Bilgiler dersini okutmuş olan sınıf öğretmenlerine de SÖGÖ uygulanmıştır. Veriler SPSS bilgisayar paket programı ile; aritmetik ortalama (\bar{X}), standart sapma (SS), yüzde (%), t-testi, tek yönlü varyans analizi ve scheffé testi kullanılarak çözümlenmiştir.

BULGULAR

Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumları

Öğrencilerin tutum düzeylerini belirlemek için önce tüm grubun aritmetik ortalaması ve Standart sapması hesaplanmıştır. Hesaplanan aritmetik ortalamanın bir standart sapma solunda yer alan öğrencilerin tutumları olumsuz, hesaplanan aritmetik ortalamanın bir standart sapma sağında yer alan öğrencilerin tutumları olumlu, bu iki grup arasında kalan öğrencilerin tutumları ise orta düzey olarak kabul edilmiştir. Tablo 1' de tüm grubun aritmetik ortalaması ve standart sapması verilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutum Ölçeğinden Aldıkları Puanlar (\bar{X} , SS)

	n	\bar{X}	SS
Tutum Puanları	1056	75,75	11,89

Tablo 2’de Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutum düzeylerine göre öğrencilerin dağılımı ve yüzdeleri verilmiştir. Tablo 2 incelendiğinde öğrencilerin % 18,5’inin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarının olumsuz olduğu, % 65,2’sinin orta olduğu, %16,3’ünün ise olumlu düzeyde olduğu görülmektedir. Öğrencilerin önemli bir bölümünün tutum düzeyi orta ve üstü olarak saptanmıştır.

Tablo 2. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutum Düzeyleri (%)

Tutum Düzeyleri	n	%
Olumsuz	195	18,5
Orta	689	65,2
Olumlu	172	16,3
Toplam	1056	100

Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumları İle Cinsiyetleri Arasındaki İlişkiler

İlköğretim öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarının cinsiyetlerine göre farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi için kız ve erkek öğrencilerin her bir alt boyuttaki tutumlarının aritmetik ortalama ve standart sapmaları hesaplanmıştır. Daha sonra aritmetik ortalamalar arasındaki farkların önemli olup olmadığını ortaya koymak amacı ile t-testi yapılmıştır. İlgili sonuçlar Tablo 3’te verilmektedir.

Tablo 3. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Sosyal Bilgilere İlişkin Tutumlarının Dağılımı (\bar{X} , SS ve t-testi Sonuçları)

Faktörler	Cinsiyet	n	\bar{X}	SS	SD	t	p
Hoşlanma	Kız	488	17,01	3,39	1053	2,16	,03
	Erkek	567	16,55	3,48			
Katılma	Kız	488	15,88	2,48	1053	1,89	,05
	Erkek	567	15,58	2,56			
Duygu	Kız	488	22,20	3,72	1053	1,54	,12
	Erkek	567	21,83	3,92			
Çal. Sür. ve İstek	Kız	488	21,51	4,44	1053	1,71	,08
	Erkek	567	21,04	4,47			
Toplam	Kız	488	76,60	11,76	1053	2,16	,03
	Erkek	567	75,01	11,96			

Tablo 3'te yer alan bulgular incelendiğinde STÖ'nün tüm alt boyutlarında kızların aritmetik ortalamalarının erkeklerden yüksek olduğu görülmektedir. Aritmetik ortalamalar arasındaki bu farkın anlamlı olup olmadığını ortaya koymak amacıyla yapılan t-testi sonucunda STÖ'nün Hoşlanma, Katılma alt boyutlarında ve toplam ölçek puanlarında farkın önemli olduğu saptanmıştır. Buna göre genel olarak kız öğrenciler erkek öğrencilere göre daha olumlu tutumlara sahiptirler (sd=1053, t (1,96)=2,16, p<0,05).

Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumları İle Okul Türü Arasındaki İlişkiler

İlköğretim öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarının okul türüne göre farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi için öğrencilerin her bir alt boyuttaki tutumlarının aritmetik ortalama ve standart sapmaları hesaplanmıştır. Daha sonra aritmetik ortalamalar arasındaki farkların önemli olup olmadığını ortaya koymak amacı ile t-testi yapılmıştır. İlgili sonuçlar Tablo 4'te verilmektedir.

Tablo 4. Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Okula Göre Sosyal Bilgilere İlişkin Tutumlarının Göre Dağılımı (\bar{X} , SS ve t-testi Sonuçları)

Faktörler	Okul Türü	n	\bar{X}	SS	SD	t	p
Hoşlanma	Devlet	861	16,99	3,28	1054	4,71	,00
	Özel	195	15,72	3,91			
Katılma	Devlet	861	15,83	2,48	1054	3,17	,00
	Özel	195	15,20	2,68			
Duygu	Devlet	861	22,20	3,64	1054	3,58	,00
	Özel	195	21,11	4,48			
Çal. Sür. ve İstek	Devlet	861	21,71	4,41	1054	7,02	,00
	Özel	195	19,28	4,16			
Toplam	Devlet	861	76,75	11,38	1054	5,84	,00
	Özel	195	71,32	13,04			

Tablo 4'te yer alan bulgular incelendiğinde STÖ'nün tüm alt boyutlarında devlet okullarındaki öğrencilerin özelliklere göre daha yüksek aritmetik ortalamalara sahip olduğu görülmektedir. Ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını ortaya koymak amacıyla yapılan t-testi sonucunda farkın önemli olduğu saptanmıştır. Devlet okullarında öğrenim gören öğrencilerin özel okuldakilere göre Sosyal Bilgiler dersine yönelik daha olumlu tutumlara sahiptirler, (sd=1053, t (1,96)= 5,84 p<0,05).

Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Görüşleri

Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik görüşlerini belirlemek için önce tüm grubun aritmetik ortalaması ve standart sapması hesaplanmıştır. Hesaplanan aritmetik ortalamasının bir standart sapma solunda yer alan öğretmenlerin görüşleri olumsuz, hesaplanan aritmetik ortalamasının bir standart sapma sağında yer alan öğretmenlerin görüşleri olumlu, bu iki grup arasında kalan öğretmenlerin tutumları ise orta düzey olarak kabul edilmiştir. Tablo 5'te tüm grubun aritmetik ortalaması ve standart sapması verilmiştir.

Tablo 5. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Görüşleri Ölçeğinden Aldıkları Puanları (\bar{X} , SS)

	n	\bar{X}	SS
Tutum Puanları	148	96,85	18,36

Tablo 6'da öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik görüşlerinin dağılımı ve yüzdeleri verilmiştir.

Tablo 6. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Görüşlerine Göre Dağılımı (%)

Görüş Düzeyleri	n	%
Olumsuz	24	16,2
Orta	98	66,2
Olumlu	17	17,6
Toplam	148	100

Tablo 6 incelendiğinde öğretmenlerin % 16,2'sinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik görüşlerinin olumsuz olduğu, % 66,2'sinin orta, %17'6'sının ise olumlu düzeyde olduğu, görülmektedir. Öğretmenlerin önemli bir bölümünün görüşlerinin düzeyi orta ve üstü olarak saptanmıştır

Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Görüşleri İle Cinsiyetleri Arasındaki İlişkiler

Sınıf öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik görüşlerinin cinsiyetlerine göre farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi için kadın ve erkek öğretmenlerin ölçekten aldıkları puanların aritmetik ortalama ve standart sapmaları hesaplanmıştır. Daha sonra aritmetik ortalamalar arasındaki farkların önemli olup olmadığını ortaya koymak amacı ile t-testi yapılmıştır. İlgili sonuçlar Tablo 7'de verilmektedir.

Tablo 7. Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Görüşlerinin Dağılımı (\bar{X} , SS ve t-testi Sonuçları)

Cinsiyet	n	\bar{X}	SS	sd	t	p
Kadın	89	94,83	17,24	146	1,65	,10
Erkek	59	99,89	19,69			

Tablo 7’de yer alan bulgular incelendiğinde bayan ($\bar{X}=94.83$) ve erkek ($\bar{X}=99.89$) öğretmenlerin aritmetik ortalamalarının birbirine yakın olduğu görülmektedir. Bayan ve erkek öğretmenlerin aritmetik ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını ortaya koymak amacıyla yapılan t-testi sonucunda kadın ve erkek öğretmenlerin görüşleri arasında farkın önemsiz olduğu belirlenmiştir.

Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Görüşleri İle Kıdemleri Arasındaki İlişkiler

Sınıf öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik görüşlerinin kıdemlerine göre farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi için ölçekten aldıkları puanların Aritmetik ortalama ve Standart sapmaları hesaplanmıştır. Daha sonra Aritmetik Ortalamalar arasındaki farkların önemli olup olmadığını ortaya koymak amacı ile t-testi yapılmıştır. İlgili sonuçlar Tablo 8’de verilmektedir.

Tablo 8. Öğretmenlerin Görüşlerinin Kıdemlerine Göre Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Dağılımı (\bar{X} , SS)

Kıdem	n	\bar{X}	SS
1-5	22	93,45	13,32
6-10	40	91,32	20,95
11-15	18	100,22	12,90
16-20	19	94,05	19,28
21 ve üstü	48	103,00	18,16

Tabloda da görüleceği gibi en yüksek aritmetik ortalamaya 21 ve üstü kıdeme sahip öğretmenler sahiptir. En düşük aritmetik ortalama ise 6-10 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerindir. Öğretmenlerin kıdemlerine göre görüşleri arasında farklılıkların olup olmadığını anlamak amacıyla varyans analizi yapılmıştır. İlgili sonuçlar Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. Öğretmenlerin Kıdemlerine Göre Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Görüşleri (Varyans Analizi Sonuçları)

VK	Sd	KT	KO	F	P
Gurpllararası	4	3643,18	910,79	2,81	,02
Grupiçi	142	45896,29	323,21		
GENEL	146	49539,47			

Tablo 9 incelendiğinde varyans analizi sonuçlarına göre öğretmen görüşlerinin kıdemlerine göre önemli farklılıklar gösterdiği saptanmıştır, ($F(4,142)=2,37$, $p<,05$). Kıdemler arasındaki farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla Scheffé Testi yapılmıştır. Bu sonuçlara göre 1 ile 5 ve 6 ile 10 yıldır çalışan öğretmenler ile 21 ve üstü yıldır çalışan öğretmenler arasında önemli farklılıklar olduğu görülmektedir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırma sonucunda ulaşılan bulgulara göre İlköğretim 5. ve 4. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarının genelde olumlu olduğu saptanmıştır. Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumla ilgili yapılan araştırmalar öğrencilerin tutumlarının alt öğrenim düzeylerinde genelde olumlu olduğunu, öğrenim düzeyi ilerledikçe tutum puanlarının düşme eğilimi gösterdiğini ortaya koymuştur (Corbin, 1997; Moroz ve Baker, 1997, Öztürk ve Oltuoğlu, 2003). Bu araştırmada ulaşılan sonuçlar bunu desteklemektedir.

Öğrencilerin tutum düzeyleri ile cinsiyeti arasındaki ilişki incelendiğinde kız öğrencilerin tutumlarının erkek öğrencilere göre anlamlı derecede daha olumlu olduğu saptanmıştır. Alanyazında yer alan araştırmalarda genelde erkek öğrencilerin sayısal derslerde (Bielinski ve Davison, 1998) kız öğrencilerin ise sözel derslerde (Brantmeier, 2000; Phakiti, 2003)

daha başarılı oldukları saptanmış ve kız öğrencilerin okumaya yönelik daha olumlu tutumlara sahip oldukları belirlenmiştir (Kılıç, 2004). Bu nedenle kız öğrencilerin daha başarılı oldukları Sosyal Bilgiler dersine yönelik daha olumlu tutum oluşturmaları doğal bir sonuçtur. Ancak öğrencilerin cinsiyeti ile Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumları arasındaki ilişkiyi inceleyen diğer araştırma bulgularında ise farklılıkların olmadığı saptanmıştır. Örneğin Corbin'in (1997) yaptığı çalışmada kız ve erkek öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarında anlamlı farklılıklara rastlanmazken, Booth'un (1993) yaptığı çalışmada kızların, erkeklere göre daha olumsuz tutumlara sahip oldukları saptanmıştır.

Öğrencilerin tutum düzeylerinde okul türünün etkisi incelendiğinde, devlet okullarında öğrenim gören öğrencilerin tutumlarının, özel okullarda öğrenim gören öğrencilere göre anlamlı derecede daha olumlu olduğu saptanmıştır. Bu sonuç Öztürk ve Baysal'ın araştırma sonuçlarıyla tutarlılık göstermektedir (Öztürk ve Oltuoğlu, 2003).

Araştırmada; İlköğretim öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik görüşlerinin genelde olumlu olduğu saptanmıştır. Bu sonuçlar Aynacı (2001) ve Anıl'ın (1999) yaptığı araştırma bulguları ile tutarlılık göstermektedir. İlgili alanyazın incelendiğinde öğretmenlerin programlara ilişkin olarak olumsuz görüşlerinin saptandığı araştırma bulgularına da rastlanmaktadır (Akar, 2001, Pirinçdane, 1997, Seven, 2001). Bu araştırma da meslekte uzun süre görev yapmış olan öğretmenlerin görüşlerinin diğerlerine göre daha olumlu olduğu saptanmıştır. Bu sonucu Esmertaş'ın (2000) yaptığı araştırma bulguları da desteklemektedir. Bu sonuçlar öğretmenin konu alanına ilişkin tutumlarını da etkilemesi açısından önemli bir bulgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğretmenin derse yönelik tutumlarının olumlu olması, öğrencilerinin de derse yönelik olumlu tutumlar geliştirmesine yardımcı olacaktır.

Ulaşılan sonuçlar daha üst öğrenim düzeylerinde de Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumun araştırılması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Özellikle derse yönelik tutumla ilgili çalışmalarda, öğrencilerin tutumlarını etkileyen etkenlerin yeterince incelenmediği görülmektedir. Bu nedenle tutumu etkileyen etkenlerin araştırılması yararlı olacaktır. Öğretmenlerin derse yönelik görüşleri öğrenme-öğretme süreci için oldukça önemlidir. Çünkü öğretmen sürecin uygulayıcısıdır. Dolayısı ile bu süreçte öğrenciler öğretmenlerini model alacaklardır. Öğretmenin dersi işlerkenki coşkusu, ilgisi onlara da yansımaktadır. Bu nedenle öğretmen görüşlerinin de daha üst öğrenim düzeylerinde ve daha geniş

örneklemelerde incelenmesi yararlı olacaktır. Ayrıca program geliştirme çalışmalarında öğretmenlerin görüş ve önerilerinin dikkate alınması, program geliştirme çalışmalarına katkıda bulunacak ve öğretmenlerin desteğini alan program daha etkili bir biçimde uygulanma şansı bulacaktır.

KAYNAKLAR

- Açıkgöz, Ü. K. (1992). *İşbirlikli öğrenme: Kuram, araştırma ve uygulama*. Malatya: Uğurel Matbaası.
- Akar, C. (2001). *İlköğretim sosyal bilgiler programının değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Anıl, H. (1999). *İlköğretim kurumlarında uygulanan Sosyal Bilgiler programının değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arslan, H. (2000). *İlköğretim II. kademesinde okutulan Sosyal Bilgiler Dersinin öğretim sürecinde kullanılan metodlar üzerine bir araştırma*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Van: yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aynacı, C. (2001). *Sosyal Bilgiler Programı hakkında uzman, müfettiş ve öğretmenlerin görüşü*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Barth, J. L. ve Demirtaş, A. (1996). *İlköğretimde Sosyal Bilgiler öğretimi kaynak üniteler*. Ankara: Milli Eğitimi Geliştirme Projesi Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi Deneme Basımı.
- Bielinski, J. ve Davidson, M. L. (1998). Gender differences by item difficulty interactions in multiple-choice Mathematics items. *American Educational Research Journal*. 35,3, 455-76.
- Bloom, B. S.(1995). *İnsan nitelikleri ve okulda öğrenme*. Çeviren: D. A. Özçelik İstanbul: M.E.B. Yayınları 174.
- Booth, M. (1993). Sex differences and historical understanding. *Teaching History*, 30, 7-11.
- Brantmeier, C. A. (2000). *The relationship between readers' gender, passage content, comprehension and strategy use in reading Spanish as a second language*. Doktora tezi. Indiana Üniversitesi.

- Chlodo, J. J. ve Byford, J. (2004). Do they really dislike Social Studies? A study of middle school and high school students. *Journal of Social Studies Research, 27*, 1,16, 11.
- Corbin, S. S. (1997). Comparison with other academic subjects and selected influences on high school students' attitudes toward Social Studies. *Journal of Social Studies Research, 21*, 2, 13, 6
- Doğanay, A. (2003). *Sosyal Bilgiler öğretimi. Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. (Ed. Öztürk. C. Ve Dilek. D.). Ankara: Pegem Yayıncılık, S. 16-43.
- Erden, M. (1996). *Sosyal Bilgiler öğretimi*. İstanbul: Alkım Yayınevi.
- Esmertaş, S. (2000). *İlköğretim 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler Ders kitabının değerlendirilmesi (Mersin İlinde Bir Araştırma)*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Grant, S. G. ve VanSledright, B. (2001). *Counstruting a powerful approach to teaching and learning in elementary Social Studies*. Boston: Houghton Company
- Hendrix, J. E. (1999). Connecting cooperative learning and Social Studies. *Clearing House, 73*, 1, 57-61.
- Kılıç, D. (1996). İlkokul 5.sınıf Sosyal Bilgiler dersinin öğretmenlerinin görüşleri çerçevesinde değerlendirilmesi. *Çağdaş Eğitim, 21*, 221, 30-34.
- Kılıç G., A. (2004). *İşbirlikli öğrenme, okuduğunu anlama, strateji kullanma ve tutum*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü.
- Moroz, W. ve Baker, R.(1997). Students attitude toward Social Studies and other school subjects'. *Curriculum perspectives, 17* (3). 39-47.
- Öztürk, C. ve Oltuoğlu, R. (2003). *Sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünler ve yazılı materyaller*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Seven, S. (2001). *İlköğretim Sosyal Bilgiler ders kitapları hakkında öğretmen ve öğrenci görüşleri*, yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Manisa: Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sönmez, V. (1996). *Sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Program Geliştirme Merkezi, 11.
- Paykoç, F. (1998). *Tarih öğretiminde duyuşsal alanın rolü. Tarih öğretimi ve ders kitapları*. Dokuz Eylül Yayınları, 341-349.
- Phakiti, A. (2003). A closer at gender and strategy use in L2 reading. *Language Learning, 53*, 4, 649-703.

- Pirinçdane, M. (1997). *İlköğretim I. Kademe Sosyal Bilgiler ders programının değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Welton, A. D. ve Mallan, J. T. (1999). *Children and their world strategies for teaching Social Studies*, Boston: Houghton Mifflin Company.
- Yazıcı, A. İ. (2001). *İlköğretim okulları I. ve II. kademe Sosyal Bilgiler öğretiminin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

İletişim

Yrd. Doç. Dr. Neşe Özkal
Dokuz Eylül Üniversitesi,
Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü
Buca- İzmir
Tel: 0232 4204882- 1600
e-mail: nese.ozkal@deu.edu.tr